

JALOLIDDIN MANGUBERDI JASORATI

Muxamedjonova Marjona Azamatovna

BuxDU Tarix va yuridik fakulteti

5 - ITAR 22 guruh talabasi

[90]7443837

marjonamuxamedjonova@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada Jaloliddin Manguberdi yoki Jaloliddin Menguberdi (Jalol id-Diniya vad-Din Abu –I-muzaffar Mankburni ibn Muhammad) so`ngi xorazmshoh haqida so`z boradi

Kalit so`zlar: Xorazmshoh, Milliy qahramon, G`azna, Parvon, an-Nasaviy

Mavzuning dolzarbligi: Hozirgi kunda yoshlar qalbida ongida vatanparvarlik ruhini oshirish Jaloliddin Manguberdi singari xalq qahramonlarini tarbiyalash Bu uchun esa Jaloliddin singari mard insonlar hayotini o`rganish va chuqur tahlil etish hisoblanadi.

Mavzuning tahlili: Tariximizdagi ulug` zotlardan biri mo`g`ul bosqinchilariga qarshi mardonovar kurashgan Vatan qahramoni Jaloliddin Manguberdidir. O`rta asr olimlari mualliflari hamda an-Nasaviy bu zotni Mankburni nomi bilan ataganlar.

Jaloliddin Manguberdi xotirasini abadiylashtirish va tarixiy adolatni qaror toptirish maqsadida O`zbekiston respublikasi Vazirlar mahkamasi 1998-yil 24-sentabrda 408-sonli maxsus qaror qabul qildi .Katta yubiley marosimi bo`lib o`tdi.Yubiley munosabati bilan Urganchda ulkan memorial yodgorlik o`rnatildi ,Xorazm Mamun Akademiyasi, bir qator oily o`quv yurtlari tomonidan risolalar chiqarildi.Aynan shu paytda mashhur rassom T.Quryozov tomonidan sarkardaning portreti yaratildi.

Jaloliddin Manguberdi og`ir bir paytda Movarounnahr urush domiga tortilgan ,mamlakatning katta qismi mo`g`ullar tomonidan istilo etilgan ,imperiya qo`shini yakson qilingan bir vaqtda tarix sahnasida paydo bo`ldi.Vatan va xalq erki uchun kurashib ,mo`g`ullarga qarshi 11yil kurash olib bordi.uning jasoratini ularga qarshi 14marotaba ot surib ,uning 13tasida g`oliblikni qo`lga kiritishga muvaffaq bo`ldi.Bundan xavotirga tushgan Chingizxon no`yon Shiki Xutuxu boshchiligida qo`shinni uning ustiga yuboradi.U 1221-yilning kuzida Jaloliddin yerlariga yaqinlashib keladi.Bu vaqtda mo`g`ullarning Tekechuk va Molgor boshchiligidagi ilg`or guruhi Chorikordan shimolroqdagi Valiyon qo`rgonini qamal qilishni boshlagan edi.

Jaloliddin bir hamladayoq mo`g`ullarni zarbaga uchratishga muvaffaq bo`ldi. Bu jangda mo`g`ullarning 100kishidan ortiq kishisi halok bo`ladi. Tarixchilardan ibn al-Asir, Juvayniy, Rashiddin bu jangga yuqori baho berganlar. Jaloliddinning mo`g`ullarga qarshi muhim janglaridan biri 1221-yilning kuzida shimoliy Afg`onistonning Lagar daryosi bo`yidagi Parvon dashti yaqinida bo`lib o`tdi. Birlashgan qo`shinga shaxsan Jaloliddinning o`zi lashkarboshilik qilib, o`ng qanotga Amin Malik, chap qanotga Sayfiddin O`g`roq boshchilik qilishadi. Mo`g`ullar jon-jahdlari bilan kurashga kiradilar. Hattoki Shiki Xutuxuning buyrug`I bilan Jaloliddin qo`shiniga xavf tug`dirish maqsadida har bir mo`g`ul askari orqasiga tulup o`tkazib ham qo`yishadi. Parvona jangi mo`g`ullarning mutlaq mag`lubiyati bilan tugab, Shiki Xutuxu qolgan qutgan qo`shini bilan Chingizxon huzuriga bazo`r qochishga ulguradi.

Parvona yaqinidagi jang Movarounnahr va Xuroson ahli uchun nihoyatda katta ahamiyatga ega bo`ldi. Jaloliddin qo`shini Parvona jangidan so`ng katta o`ljani kiritgan edi. Shu paytgacha mo`g`ullarning ilohiy, yengilmas kuch-qudratga egaliklari xususidagi gap-so`zlarga, afsonalarga chek qo`yildi. Jaloliddinning g`alabasidan Movarounnahr va Xuroson xalqlarining ruhi ko`tarildi, g`alaba tasirida Saraxs, Marv, Hirot va boshqa Xuroson shaharlarida mo`g`ullarga qarshi xalq isyonlari boshlanib ketdi. Buxoroda bosh ko`targan aholi esa mo`g`ullarni shahardan siqib chiqarishga muvaffaq bo`ldi. Chingizxon Jaloliddinning kuchayib borishi, uning xalq ommasi tomonidan qo`llab-quvvatlanishi mo`g`ullar bosib olgan yerlar uchun qanchalik xavf tug`dirishini yaxshi anglab yetgan edi. Shu sababdan ham shaxsan o`zi Jaloliddinni qanday qilib bo`lmasin mag`lub etish maqsadida shitob bilan katta qo`shinga bosh bo`lib, janub tomon yo`l olgan.

Jaloliddinning har qanday vaziyatda ham o`zini yo`qotmasligi, uning asorati va mardligiga Chingizxon ham tan beradi. Tarixchilarning fikrlariga qaraganda Jaloliddinning jasoratiga qoyil qolib Chingizxon o`z o`g`illariga qarata "Otaning faqat shunday o`g`lib o`lishi lozim..." degan ekan.

Mavzu yuzasidan tavsiyalar: Jaloliddin murakkab va ziddiyatli davrda yashadi. Shubhasiz u o`z davrining farzandi edi. SHu boisdan ham bizning mamlakatimizda hozirgi zamon Jaloliddinlarini tarbiyalash va kamol toptirish, Manguberdi hayoti haqida kinofilmlar yaratib, Ilmiy anjumanlar o`tkazish, Vatanparvar xalq qahramonlarini yetkazib berishdan iboratdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati:

1. R. Murtazoyeva "O`zbekiston tarixi"
2. A. S. Sagdullayev "O`zbekiston tarixi"
3. Iso Jabborov "Buyuk Xorazmshohlar davlati"
4. Wikipediya